

Ethisch omgaan met culturele verschillen

We leven in verwarrende tijden. De bedreiging komt van alle kanten. Op het moment dat ik dit artikel schrijf, doet ons kabinet heel hard zijn best om niet te vallen over het vraagstuk van de uitgeprocedeerde asielzoekers. De Middellandse Zee lijkt vol te stromen met vluchtelingen (die elkaar soms zomaar het bootje uit blijken te duwen als er verschil van mening over religie ontstaat), onze landsgrenzen lijken steeds meer op alleen taalgrenzen want al onze informatie hangt ergens in 'the cloud', ons geld wordt virtueel de wereld rondgestuurd door banken die niet te vertrouwen zijn, onze energievoorziening staat onder druk want de aarde begint zich te roeren, (nota bene in ons eigen land!), en we worden bedreigd door internationale handelsverdragen die onze veiligheids- en gezondheidswetgeving te grabbel gooien.

We leven in een heksenketel waar iemand met genoeg in staat te roeren, zo lijkt het wel. Van vele kanten is voorspeld dat

'In de politiek blijft men denken binnen de menselijke beperkte kaders, terwijl juist de vragen waar het om gaat niet gesteld worden'

het er in deze tijd op aan komt. Onwaarheden zullen met grote snelheid aan het licht komen en vernieuwing zal met even grote snelheid plaatsvinden. Aan ons de taak om 'het rustige midden' te bewaren en ons vanuit neutraliteit met de gebeurtenissen te verbinden. (In VRIJ 15 stond hierover een prachtig artikel: de impact van verschrikkelijk wereldnieuws).

Wat opvalt is hoe weinig er in de politiek gereflecteerd wordt over de zuivere ethiek binnen al deze vraagstukken. Men blijft denken binnen de menselijke beperkte kaders en de menselijke wetgeving, terwijl juist de vragen waar het om gaat niet gesteld worden: om welke waarheid gaat het, wat is liefde, hoe functioneren de universele wetten van de levende natuur?

Om de complexiteit nog even goed duidelijk te maken, komt op het moment dat ik dit schrijf, mijn poes binnen met een vogeltje in haar bek. Het is een van die vogeltjes die elke dag in mijn tuin de sterren van de hemel zingen en waar ik intens van geniet. Ziedaar de levende natuur in werking. Au! Misschien is dus wel de belangrijkste vraag: wat onderscheidt ons mensen van de rest, van bijvoorbeeld die dierenwereld, wat is onze plek op deze wereld, wat wordt er nu van ons verwacht? Waartoe zijn wij op aard, zoals ze vroeger zeiden.

Op zoek naar authenticiteit

In dat gebied worden we momenteel uitgedaagd om te groeien, en dat is welbeschouwd een voorrecht, want wanneer konden we in zo groten getale bewust worden? Maar zolang die uitdaging niet voor waar aangenomen wordt, zolang hij niet gezien en benoemd wordt, blijft het omgaan met complexe vraagstukken een rondtollen in de materie en zal polarisatie in negatieve zin groeien terwijl juist in dezelfde vraagstukken ook een enorme uitdaging ligt om onze angsten te overwinnen, een innerlijke veiligheid te leren voelen en te accepteren dat we niet alles kunnen begrijpen.

In het 'vreemdelingenvraagstuk' ligt naast de ingewikkelde problematiek een van die kansen om in contact te komen met die zuivere ethiek. In het boek 'Culturele Diversiteit als weg tot zelfherkenning' ¹⁾ zegt Marieke de Vrij hierover bijvoorbeeld:

'Als de verscheidenheid in mens-zijn ons raakt zoals ook de verscheidenheid in de natuur ons raakt, is het ónze taak in onze gedragingen en belevingsvelden geen grenzen op te werpen, maar al wat is te aanvaarden. In deze tijd is het de uitdaging om wezenlijk oprecht de verschillen in geaardheid te ontmoeten en te overbruggen vanuit respect naar ieders natuurlijke uniciteit. Alleen dán kan wederzijdse bevruchting plaatsvinden. Alleen dán kunnen we zelf verruimen in ons bewustzijn en het beeld van de mensheid als geheel compleet maken.'

Vaker dan we misschien zelf wel toe willen geven wordt dit vermogen tot aanvaarding van wat anders is gedwarsboomd door angst.

'Het vraagt moed om in tijden van verwarring terug te keren naar het eigen neutrale midden'

'Mensen ontmoeten menigmaal in zichzelf angst wanneer zij iets vreemd achten. Vreemd achten kan ertoe leiden dat je die angst centraal stelt. Je voelt een drempel in jezelf om tot uitbreiding te komen van wie je bent, zoals je jezelf herkent. Die drempel doemt altijd op wanneer je uitgedaagd wordt je bewustzijn te vergroten. Niet alleen naar de ander of naar een ogenschijnlijk vreemde cultuur toe: het is de universele drempel die geactiveerd wordt wanneer wát jij bent en wie jij bent, uitgedaagd wordt zich ruimer prijs te gaan geven.

Binnen alle angstlagen waar de mens mee te maken heeft, is de bindende factor steeds authenticiteit. Wanneer je de eigen authenticiteit centraal durft te stellen en je je daarin op een natuurlijke wijze durft te nestelen, ben je het meest adequaat aanwezig om mogelijke verruiming tegemoet te treden. Ook al voel je nog een bepaalde beschroomdheid.

Dan ben je ook in staat om, als je met iets te maken krijgt dat wezensvreemd is aan zoals jij jezelf ervaart, in geleidelijkheid dat proces door te gaan. Omdat je zélf als het ware de coördinator bent die het proces begeleidt waarin je veranderingsgewijs op een positieve manier opschuift in je eigen zelfbekenning.

Dat houdt ook in dat je niet hoeft op te schuiven naar individuen en culturen die, voor zover jij dat kan beoordelen, niet zuiver op de graad zijn gebleven in wezenachte oorspronkelijkheid, in natuurlijkheid. Je laat je alleen raken door dat wat authentiek is, dat wat oorspronkelijk eigen is. En daar groei je aan in gemeenschappelijkheid. Het houdt nooit in dat je je hoeft te laten bezoedelen door dat wat de bijsmaak is geworden, dat wat onworteld is, dat waar de traumata liggen die niet verwerkt zijn en die verhardingslagen opgeroepen hebben tegen de onderlinge menselijkheid in.'

Deze woorden over al dan niet opschuiven naar anderen geven tegelijkertijd aan hoe ongelooflijk belangrijk het is onze eigen 'bijsmaak' onder ogen te zien. Waar liggen onze onverwerkte traumata? Waar zijn wij niet zuiver op de graad geweest, als volk in het verleden, maar ook als individu. Wat kunnen we doen om de verhardingslagen die daardoor in onszelf opgeslagen liggen te verzachten?

Het neutrale midden

Het lijkt iedere keer weer te beginnen en te eindigen bij dat eigen neutrale midden, dat stiltegebied waarvanuit men 'weet'. Het vraagt moed om daar in tijden van verwarring naar terug te keren en het vraagt moed om daarnaar te handelen. Hoe klein en onbeduidend een situatie ook lijkt te zijn, wanneer er op basis van zuivere ethiek gehandeld wordt is dat altijd voelbaar en altijd inspirerend.

Ter illustratie hiervan een klein voorval uit het leven gegrepen: mijn moeder heeft haar hele leven met frisse tegenzin de ramen gelapt, ze vond het rotwerk en beperkte zich tot ongeveer twee keer per jaar. Nu, op haar tachtigste, vond ze dat het eindelijk misschien wel tijd werd voor een glazenwasser. Maar er werd nog eindeloos gedraald bij het zoeken naar een goede. Afgelopen week zei ze, dat op een dag de hele wereld wel leek te bestaan uit glazenwassers. Iedere keer als ze naar buiten keek, zag ze iemand met een ladder of een emmer sop lopen. 'Alsof het universum zeggen wou, je wilt toch een glazenwasser, nou kijk dan mens, hier heb je ze'. Maar.... het waren buitenlanders, Spaans sprekend. Mijn moeder aarzelde, ze was bang, ze had ook reden om bang te zijn, er was een keer ingebroken, dus wie laat je dan nog in of rond je huis? Maar omdat deze glazenwassers wel heel duidelijk door de goden gezonden waren, stapte ze er toch op af. Er bleek er één uitstekend Nederlands te spreken en hij leek uiterst vriendelijk en capabel, maar toch bleef ze twijfelen. Ze vond het zelf een rotgevoel, het was helemaal niet wat ze wilde, maar de angst was en bleef er. Onder het mom van 'even overleggen met mijn man' ging ze naar huis, om even stil te kunnen zijn en te voelen wat er aan de hand was.

Onmiddellijk werd het haar duidelijk 'deze angst is aangepaard, die heeft niets met mij te maken'. Kordaat en moedig als ze is, ging ze onmiddellijk weer terug naar de glazenwasser. Nog diezelfde middag waren de ramen brandschoon, kozijnen inclusief en voor een schappelijk prijsje.

Mijn moeder zat nog zichtbaar na te genieten toen ze mij het verhaal vertelde.

Hoe symbolisch, want dat is werkelijk hoe het is: iedere overwinning op de eigen angst en ieder handelen vanuit zuivere ethiek geeft een voldaan gevoel en schone, nieuwe uitzichten.

Door:

Heleen Verburg

*Toneelschrijfster en lid van
de redactie van TIJDSchrift VRIJ.
www.heleenverburg.nl*

¹⁾ Marieke de Vrij: Culturele Diversiteit als weg tot zelfherkenning. Uitgeverij De Vrije Mare ISBN 978-94-90145-00-2. Te bestellen via www.devrijemare.nl

Opgedragen aan vluchtelingen en daklozen:

*Geef mij
een huid*

Geef mij een huid.
Benader mij als zijnde vlees en bloed.
Een mens met een vermenselijkt hart.

Vul mijn zijn
met menselijke aanwezigheid
waarin dromen
tot werkelijkheid geraken
in plaats van uiteenvallen
in realiteitsbesef van niets.
Slechts innerlijk bestaan.

UIT DE POËZIEBUNDEL 'EENZAAMHEID ALS LOUTERING'
VAN MARIEKE DE VRIJ, NR. 11